

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozás alátámasztása menekültügyekben

*Útmutató a Magyar Helsinki Bizottság „Menedékkérők hatékony jogvédelme” programjában
dolgozó jogászok számára*

Készítette: Gyulai Gábor

(2006. július – kiegészítve 2008. szept.)

I. Az érvelés legfontosabb lépései

1. A meghatározott társadalmi csoport általános definíciója

- EU Kvalifikációs Irányelv¹ 10. cikk d) bek.
- Menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (Met.) 64. § (1) d)
- UNHCR Kézikönyv² 77-79. bek.
- UNHCR Iránymutatás³ 11. bek.
- Az Európa Tanács vonatkozó ajánlása⁴

2. A konkrét csoport szöveges meghatározása

Bár nyugati országok gyakorlatában (számos „mértőrdő” esetben) az adott csoportot elég széles körben határozták meg – például „afgán nők”, „algériai homoszexuálisok” – a hazai tapasztalat azt mutatja, hogy célszerű a csoportot a lehető legszűkebben és legkonkrétabban meghatározni, kiemelve a legfontosabb csoportképző tulajdonságokat, például:

¹ Az Európai Unió Tanácsának 2004/83/EK sz. Irányelve a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról, 2004. április 29.

² Kézikönyv a menekült státusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján, Átdolgozott kiadás, UNHCR, Genf, 1992. január

³ Nemzetközi védelmi iránymutatás, „Meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás” a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi Genfi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv 1A(2) bekezdésének összefüggésében, UNHCR, Genf, 2002. május 7.

⁴ Recommendation Rec(2004)9 of the Committee of Ministers to member states on the concept of “membership of a particular social group” (MPSG) in the context of the 1951 Convention relating to the status of refugees, Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, 2004. június 30.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

- „afgán nők” helyett „férjük által eltaszított afgán nők”
- „algériai homoszexuálisok” helyett „homoszexualitásukat nyíltan vállaló algériai férfiak”
- „pakisztáni nők” helyett „kényszerházasságnak kitett pakisztáni nők”
- „szudáni újságírók” helyett „a fennálló hatalmi rendet az iszlámot kifigurázó karikatúrákkal támadó szudáni újságírók”, stb.

3. Az ügyben releváns csoport szerepel-e tételesen a meghatározott társadalmi csoport definícióiban?

- A szexuális orientációt az EU Kvalifikációs Irányelv és az UNHCR Iránymutatás is említi tételesen, mely utóbbi a nőket, a családot, a törzset és a foglalkozási csoportot is említi, mint az államok gyakorlatában elismert „meghatározott társadalmi csoportokat”.
- Bár ez nem teszi szükségtelemmé a további elemzést, feltétlenül meg kell említeni az érvelés során, ha a kérdéses csoportot valamely az 1. pontban említett dokumentum tételesen is említi.

4. Érvelés a „társadalmi észlelés” megközelítés alapján

- Az UNHCR Iránymutatás 7. bek. lehet hivatkozás
- Érdemes hangsúlyozni, hogy az adott csoport vagy az adott kérelmező miatt észlelhető a társadalom számára: pl. számos homoszexuális férfi él viszonylagosan rendezett életet Algériában, úgy hogy teljesen titokban tartja másságát. Ugyanakkor a másságukat nyíltan vállaló, az azt elrejtteni nem akaró vagy nem képes férfiak már a társadalom számára is észlelhető, üldözésnek kitett csoportot jelentenek. Így az érvelés során érdemes felhívni a figyelmet azokra a különleges tulajdonságokra, amelyek „észlelhetővé” teszik a csoportot, illetve a kérelmező e csoporthoz tartozását (például testi jellemzők, viselkedés, stb.)

5. Érvelés a „védett jellemzők” megközelítés alapján

- Általában meggyőzőbb érvelést tesz lehetővé
- Az UNHCR Iránymutatás 6. bek. lehet hivatkozás
- Először pontosítani kell azt a közös „védett jellemzőt” ami a csoportot meghatározza.
- Majd részletesen ki kell fejteni legalább egyet a következő három érv közül:
 - a) Ez a jellemző eleve megváltoztathatatlan (mert például veleszületett, örökölt tulajdonság – testi fogyatéka, nem, külső, stb.)
 - b) Ez a jellemző egy múltbeli ideiglenes vagy önkéntes állapothoz kapcsolódik (mely utólag már nem változtatható meg – a múltban szerzett tulajdon vagy tulajdonság, stb.)
 - c) Ez a jellemző olyan szorosan hozzátartozik az emberi méltósághoz, hogy nem várható el, hogy a kérelmező lemondjon róla. Ennél az érvnél feltétlenül segítségül kell hívni az emberi jogok katalógusát, és az alapján konkrét, a nemzetközi és magyar jogban védett emberi jogokra hivatkozni (pl. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya, Európai Emberi Jogi Egyezmény, Alkotmány, stb.)

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

6. Országinformáció

A releváns, kiegyensúlyozott, szabatos és átlátható országinformáció az üldözéstől való félelem megalapozottságának valószínűsítésén túl segítheti annak a bizonyítását is, hogy a 2. pont alapján meghatározott konkrét csoport valóban „meghatározott társadalmi csoport” a menedékgjog szabályozás és joggyakorlat alapján (például igazolja, hogy a csoportot a társadalom valóban „más” csoportként észleli).

7. Vonatkozó esetjog

Nagyban erősíti a fenti érvrendszert, amennyiben sikerül hasonló tartalmú külföldi bírósági (vagy közigazgatási) döntésekre hivatkozni.⁵

II. 5 további tipp a sikeres érveléshez

1. A meghatározott társadalmi csoport fogalma nem tágítható a végtelenségig

Bár a „meghatározott társadalmi csoport” a legrugalmasabb az öt egyezményes üldözési ok közül, mégsem tágítható a végtelenségig. A hatóság megalapozottan nem fogja az érvelést elfogadni a következő esetekben:

- A csoportot olyan széles körben határozzuk meg, hogy abba egy adott ország szinte bármelyik állampolgára belefér.
- A közös jellemző nem tekinthető az emberi jogok katalógusa és a meghatározó esetjog alapján „védett jellemzőnek”. Például nem lehet csoportképző tulajdonság *pusztán* az, hogy valaki a társadalmi normákkal szembeszegülve Iránban miniszoknyában szeretne járni, az indoklást ez esetben nyilván az emberi jogok szélesebb kontextusában kell értelmezni. A miniszoknya-viselés jogát egy nemzetközi jogi dokumentum sem rögzíti, az öltözködési szabályokkal való szembeszegülés azonban általában összekapcsolódik a nők helyi társadalmi szerepének elutasításával is, amihez viszont már köthetők konkrét emberi jogok: a tanuláshoz való jog, az emberi méltósághoz való jog, a nőekkel szembeni diszkrimináció tilalma, stb.)
- A közös jellemző nem lehet a befogadó államban büntetendő tevékenység (pl. kábítószer-fogyasztás, pedofíl cselekmények, stb.)

2. A csoport mérete nem számít

Az UNHCR Iránymutatás 17. bekezdése (és több meghatározó bírósági döntés) egyértelmű ebben a tekintetben. Ahogy a többi üldözési ok esetében, itt sem lehet ellenérv a csoport nagysága. Pusztán az a tény, hogy egy adott országban *minden* lesbikus nőt vagy *minden* genetikus üldöznek, semmit sem von le az egyéni kérelmező félelmének megalapozottságából, sőt erősíti azt:

- Amennyiben ez szerepel az elutasítás indokai között, a felülvizsgálati kérelemben hivatkozni kell az UNHCR Iránymutatásra és esetleg néhány releváns bírósági döntésre.

⁵ Lásd például:

<http://www.refugeelawreader.org/c/38/iv.> Five Grounds Race Religion Nationality Social Group Political Opinion, <http://www.refugeecaselaw.org/guidedsearch.asp>, http://www.commission-refugiés.fr/thematique/motifs_reconnaissance_qualite_refugie_m77/certain_groupe_m293/#theme_293, továbbá segítség kérhető a Magyar Helsinki Bizottság menekültügyi programjában dolgozó munkatársaktól is

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

- A csoport minél szűkebb meghatározása eleve kiküszöbölheti ezt a problémát (lásd I.2.)

3. A kohézió nem követelmény

Nem szükséges, hogy a csoport tagjai ismerjék egymást vagy kapcsolatban legyenek egymással. Ennek bizonyításától így el lehet tekinteni az érvelés során, és amennyiben az elutasítás indokai között a csoportkohézió hiánya is szerepel, hivatkozni kell az UNHCR Iránymutatás 15. bekezdésére.

4. Nem kell, hogy a csoportból mindenkit üldözzenek

Ahogy a többi ok esetében, itt sem szükséges, hogy a csoport minden tagja ki legyen téve üldözésnek. Amennyiben ez szerepel az elutasítás indokai között:

- A felülvizsgálati kérelemben hivatkozni kell az UNHCR Iránymutatás 17. bekezdésére.
- Alaposan elemezni kell, hogy a csoport egyes tagjai miért nincsenek kitéve üldözésnek (pl. mert elrejtik a közös jellemzőt, együttműködnek az üldözővel, stb.), és ez a tény miért nincs hatással a kérelmező ügyére.

5. Az üldözés veszélye nem lehet az egyetlen csoportképző tulajdonság

Az UNHCR Iránymutatás definíciója egyértelmű abban a tekintetben, hogy a társadalmi csoportot meghatározó közös jellemző nem lehet pusztán az üldözés veszélye.

- Így tartózkodni kell az üldözés veszélyének túlhangsúlyozásától a meghatározott társadalmi csoport mint üldözési ok melletti érvelés során.
- Ugyanakkor az üldözés veszélye fontos szerepet tölthet be a csoport „észlelhetősége” szempontjából, a társadalmi észlelés megközelítés alkalmazásakor (például a balkezesek normális esetben nem alkotnak meghatározott társadalmi csoportot, de ha üldözni kezdik őket, máris „észlelhetővé”, „mássá” válnak a többségi társadalom számára).